

Цив. особи втрачають міжнар.-прав. захист, який передбачений для них, у тому разі, якщо вони «приймають безпосередню участь у воєнних діях» (п. 3 ст. 51 Дод. протоколу I). Можуть втратити такий захист і цив. об'єкти, якщо вони використовуються у воєн. цілях.

Об'єктивна сторона цього злочину полягає у суспільно небезпеч. діянні щодо нас. у формі: 1) насильства, тобто умисного фіз. або псих. впливу на будь-яку цив. особу, що спричиняє цій особі фіз. чи морал. шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди; 2) протизакон. знищення майна (див. *Знищення або пошкодження майна*); 3) протизакон. відібрання майна під приводом воєн. необхідності; 4) розбою щодо нас. в районі воєн. дій (див. *Розбій*). У другій і третій із цих форм злочин є закінченим з моменту заподіяння майнової шкоди.

Насильство над нас. може полягати в різних формах посягання на життя та здоров'я, честь і гідність мирних гр-н. Вчинення зазначених у ст. 433 КК діянь у разі вчинення їх в районі воєн. дій дод. кваліфікації за статтями КК, що передбачають відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи чи злочини проти власності вимагає лише при вчиненні більш тяжкого злочину (напр., умисного вбивства).

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу цього злочину є місце вчинення злочину – район воєн. дій. Це частина території, на якій відбувається застосування сил і засобів, видів ЗС, воєн. угруповань у межах від переднього краю фронту до розташування тилових підрозділів фронту.

Суб'єктивна сторона злочину передбачає вину у формі прямого умислу, що характеризується усвідомленням суспільно небезпеч. діянь, які становлять об'єктивну сторону злочину, і бажанням їх вчинити. При вчиненні протизакон. знищення майна або протизакон. відібрання майна винна особа розуміє, що зазначені дії не викликані воєн. необхідністю.

Суб'єктом злочину є будь-який військовослужбовець ЗС України або ін. військ. формувань, утворених відповідно до законів України, а також ін. особи, визначені законом, які перебувають (перебували) під час вчинення цього злочину в районі воєн. дій.

Злочин, передбачений ч. 1 ст. 433 КК, карається позбавл. волі на строк від 3-х до 8-ми років. Злочин, передбачений ч. 2 ст. 433 КК, карається позбавл. волі на строк від 7-ми до 10-ти років.

Лит.: Базов В. П. Воєнні злочини. К., 2008; Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) / за ред. М. І. Панова. Х., 2011.

В. П. Базов, О. О. Житний.

НАСТУПНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ з'єднує минуле, сьогодення і майбутнє, вводить в життя нового покоління вже апробовані часом досягнення у цій галузі права. Водночас, хоча новації і звернені в майбутнє, їх сила – у зв'язку з минулим та опорі на нац. традиції та звичаї, що є засторогою від необачного копіювання іноз. права.

Наступність у крим. зак-ві – це такий зв'язок між 2-ма законами, які встановлюють злочинність і караність діяння та ін. його крим.-прав. наслідки, за якого в новому нормат. акті зберігаються

осн. ознаки, що визначають змістовну і форм. характеристику поперед. крим. закону. Ці ознаки виступають елементами наступності, тобто тими частками, які в сукупності дозволяють зробити висновок про наявність чи відсутність зв'язку між раніше діючими і новими законами. Наступність найбільш яскраво виявляється в кодифікованих нормат.-прав. актах. Це було значною мірою враховано зак.-вцем у КК 2001. Зокрема, забезпечена наступність тих положень, які витримали апробацію часом і відповідають нормам цивілізованого крим. права, а саме: збережені й розвинені відомі й раніше чинному КК 1960 положення про підстави крим. відповідальності, межі чинності крим. закону, форми вини, відповідальність за незакінчений злочин, співучасть тощо.

Лит.: Бажанов М. И. К вопросу о преемственности в уголовном праве // Проблемы законности, 1995, вып. 30; Навроцький В. О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.). К., 2001.

Ю. В. Баулін.

НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА – важлива складова і відносно самост. галузь юрид. науки, яка становить упорядковану систему знань у вигляді ідей, теорій, вчень, концепцій і поглядів про злочин і покарання як об'єктивні явища соціал.-прав. реальності.

Предметом Н. к. п. є крим. право, тобто система прав. норм, що встановлюють злочинність і караність суспільно небезпеч. діянь. Н. к. п. досліджує крим. зак.-во України, його соціал. обумовленість і ефективність, розробляє питання удосконалення цього зак.-ва

і практику його застосування. До предмета Н. к. п. належить також і історія розвитку крим. права України і іноз. д-в, виявлення тенденцій розвитку крим. зак.-ва і практики його застосування. Важливе значення мають у зв'язку з цим порівняльно-прав. дослідження.

Змістовно Н. к. п., як і крим. зак.-во, поділяються на Загал. і Особл. частини. Крім проблем, що належать до Загал. част., Н. к. п. розробляє проблеми закону про крим. відповідальність, чинність його у часі і просторі, досліджує соціал. та юрид. сутність злочину, складу злочину та його елементів, аналізує юрид. підстави відповідальності за незакінчений злочин, співучасть у злочині, множинність злочинів, обставини, що виключають злочинність діяння. Н. к. п. досліджує покарання та ін. заходи крим.-прав. характеру, виокремлює і аналізує їх види, порядок та заг. засади призначення. Значна увага приділяється також проблемам звільнення від крим. відповідальності та покарання.

У Н. к. п. достатньо уваги приділено розробці проблем крим. відповідальності за окр. види злочинів, передбачених Особл. част. КК. Дослідження у цій сфері проводяться на ґрунтовних методол. засадах, в основу яких покладено вчення про склад злочину (на рівні як заг., так і окр.) як юрид. умову крим. відповідальності. Результатом вказаних досліджень є ґрунтовні розробки, які мають вагоме теорет. і практ. значення для з'ясування сутності і змісту цих злочинів, їх належної прав. регламентації, що вкрай важливо для правильної кваліфікації злочинів та призначення справедливого покарання.